

# Zijn (hoge) kosten werkelijk de reden?

**'Meer crematies door dure begrafenissen', zo kopte *De Telegraaf* half mei. Je hoort en leest het steeds vaker: de hoge prijs van een graf dwingt mensen tot cremeren, soms tegen hun eigenlijke wens voor begraven in. Maar is dat echt zo?**

De LOB zegt het tegen wie het horen wil: Veel beheerders streven ernaar om de kosten van een begrafenis in een algemeen graf gelijk te houden of zelfs goedkoper aan te bieden dan de prijs van een crematie. Dat wil zeggen 1.000 à 1.200 euro. Blijkbaar komt die boodschap bij de buitenwereld niet over, want het artikel in *De Telegraaf* – waarin ook deze zin: 'begraven wordt onbetaalbaar, vooral door de hoge grafrechten' – staat niet op zichzelf. Begraven is duur, cremeren is goedkoop, zo is de heersende gedachte. Waar komt dat idee vandaan?

Het beginpunt is bijna exact aan te wijzen. De eerste keer dat er een verband werd gelegd tussen (hoge) grafkosten en cremeren was in 2005. Monuta bracht een persbericht uit naar aanleiding van een eigen onderzoek naar grafkosten op gemeentelijke begraafplaatsen. Monuta constateerde daarin dat de grafkosten fors waren gestegen. Aan het einde van dat jaar nam Dela het 'stokje grafkosten' van Monuta over, om het nooit meer uit handen te geven. Dela kopte boven een persbericht: "Gedwongen' crematie vanwege gestegen grafrechten. Gemeenten gebruiken grafrechten als melkkoe'. Dela was de eerste die het verband legde tussen (hoge) grafkosten en de stijgende populariteit voor cremeren. Sindsdien is deze boodschap elk jaar te horen. Dela doet een grafkostenonderzoek naar gemeentelijke begraafplaatsen en

brengt een 'alarmerend' persbericht uit. Het laatste begin dit jaar. Daarin staat onder andere: 'Daardoor zijn de kosten van alleen het begraven op enig moment voor veel huishoudens onbetaalbaar geworden.'

## ■ Eigen belang

Wie het oor te luisteren legt bij beheerders en nabestaanden, krijgt zelden te horen dat de prijs van een graf een belemmering vormt voor mensen om voor begraven te kiezen.

Wel worden deze twee bezwaren tegen begraven vaak genoemd: Angst voor het 'de grond ingaan' en 'Ik wil mijn nabestaanden niet belasten met het bezoek aan en het onderhoud van een graf'. Het eerste bezwaar wordt meestal geuit in de vorm van 'ik wil niet door de wormen worden opgegeten'. Dat is een hardnekkige mythe, waar weinig aan te doen is, behalve constant tegenspreken en uitleggen dat dit niet zo is. De tweede reden verklaart waarom natuurbegraafplaatsen aan populariteit winnen. Op een natuurbegraafplaats mag je geen monument plaatsen, hooguit een houten monumentje dat met de tijd vergaet, en graven worden niet onderhouden. Begraafplaats wordt natuur. Je wordt dus wel begraven, maar niemand hoeft je graf te onderhouden.

Heeft Dela wel bewijs dat hoge kosten voor veel mensen de reden zijn om voor



Martin Kersbergen. Foto Anna Kroon

cremeren te kiezen? Martin Kersbergen, 'manager corporate communicatie' bij Dela: "Wij zeggen dat de keuze voor begraven of cremeren te allen tijde een morele moet zijn. En wij zeggen ook dat als de prijs voor een graf te hoog wordt, het risico er is dat die keuze op ongewenste gronden wordt genomen."

*Maar hoort Dela werkelijk van klanten dat de 'hoge kosten' de reden zijn om niet voor begraven te kiezen?*

"Wij zien dat wel."

*Zien of horen? Zeggen mensen dat letterlijk tegen uitvaartverzorgers?*

"Als het gaat om uitvaarten van niet-verzekerden, die doen wij ook, dan zien we dat inderdaad. Natuurlijk, er zijn meer afwegingen, de kostenafweging is niet de belangrijkste. Ik bestrijd trouwens dat het

zo in onze persberichten staat. Maar in gesprek met nabestaanden is dat soms een onderwerp."

*'Soms'. Dat klinkt voorzichtiger dan hoe het werkelijk in persberichten van Dela staat.*

"Wij vinden dat dat nooit een onderwerp van gesprek mag zijn."

*Maar dan kan de Dela-uitvaartverzorger de zorg toch wegnemen en zeggen dat een algemeen graf qua prijs nauwelijks scheelt met een crematie?*

"Maar dat is niet altijd zo, dat er een algemeen graf in de buurt is."

## ■ Melkkoe

Dela-verzekerden die voor begraven kiezen, krijgen een algemeen graf. En als dat niet beschikbaar is in hun plaats of regio, een eigen graf.

Kersbergen: "Wij hebben nooit ontkend dat bij de discussie over de grafkosten een zeker eigenbelang meespeelt."

*Want als dit te vaak gebeurt of als de grafkosten blijven stijgen, moeten de premies misschien ook omhoog?*

"Er zijn meer factoren dan de hoogte van de prijs van het graf die invloed op de premie kunnen hebben. De kosten van het graf, daar komen we wel overheen. Waar het Dela om gaat is, waarom zijn de tarieven bij gelijkwaardige begraafplaatsen soms zo verschillend? Het enige wat wij vaststellen is dat van jaar tot jaar de verschillen tussen gemeenten onderling sterk toenemen. Het verschil tussen de goedkoopste en duurste gemeente is nu al 7.000 euro. Uitleg daarover komt niet. Maar de vraag stellen leidt bij velen tot een ongemakkelijk gevoel. Je ziet een ontwikkeling van ons standpunt in de persberichten, wij wijzen nu vooral op het niet transparant zijn van de tarieven, het is onduidelijk hoe tarieven tot stand komen en waar de verhogingen vandaan komen." *In het allereerste Dela-persbericht uit 2005 sprak Dela over de 'melkkoe'. Letterlijk: 'Gemeenten gebruiken grafrechten als melkkoe.' Is Dela inmiddels van dat idee teruggekomen? Zijn begraafplaatsen melkkoeien?*

"Dat weet ik niet. Wij constateren: tarieven verschillen. Soms worden na een gemeentelijke herindeling de tarieven geharmoniseerd op alle begraafplaatsen, ook als deze geheel verschillend zijn. De vraag die onbeantwoord blijft: wat is het model dat eronder ligt? Het gaat om twee dingen.

Eén: de keuze begraven of cremeren zou altijd een morele moeten zijn. Twee: als je kijkt naar de kostendiscussie, dan zie je dat de gemeenten zelf zich te veel laten leiden door de kosten. De historische, sociale en culturele waarden van begraafplaatsen worden door de gemeenten onderbelicht. Gemeenten moeten zich afvragen of ze die waarden ook belangrijk vinden."

*Maar dat leidt er dan toch eerder toe dat de grafkosten nog meer zullen stijgen?*

"Een begraafplaats is ook een spiegel van de tijd. Ik stel dat vast. Je kunt als gemeente vinden dat dat iets waard is. Dan zorg je dat dat in stand blijft. Dan mag het iets kosten."

*Zolang maar transparant wordt gemaakt hoe de prijs tot stand is gekomen?*

"Ja. Wij zijn niet tegen de LOB, maar ze moeten het onderwerp niet bagatelliseren. Als ze zeggen dat een graf vergelijkbaar is met een krantenabonnement, dan bagatelliseren ze het."

Kersbergen verwijst hiermee naar uitspraken die LOB-consulent Wim van Midwoud begin dit jaar deed aan Uitvaartmedia. com. Daar zei Van Midwoud: "Het hebben van een algemeen graf in Nederland kost gemiddeld zo'n 10 euro per maand. Rechthebbende zijn van een particulier graf kost gemiddeld 13 euro per maand. Is dat

duur? Een abonnement op een dagblad is duurder. Het is dus wat lawaaiig van Dela om te stellen dat begraven onbetaalbaar wordt."

Kersbergen: "Mensen kunnen nu een graf niet in maandelijkse termijnen betalen. Het zou de LOB sieren als ze daar werk van maken, dat dit wel kan. 4.000 euro in één keer betalen kan vaak niet. Hartstikke goed als dat wordt veranderd en maandelijkse termijnen mogelijk zijn."

## ■ Crematoria

Dela heeft twee begraafplaatsen, Schollewaard in Capelle a/d IJssel en Den en Rust in Bilthoven. Op beide is ook een crematorium te vinden. Bestaat de mogelijkheid van in termijnen betalen op deze twee begraafplaatsen?

"We hebben wel de tarieven verlaagd, toen we de begraafplaatsen overnamen vonden we die te hoog. Misschien gaan we inderdaad wel over tot de mogelijkheid van een betaling in termijnen."

*Waarom neemt Dela niet meer begraafplaatsen over als ze zich zo'n zorgen maakt over de hoge grafkosten?*

"We hebben onze handen vol aan de eigen activiteiten."

*Maar Dela heeft wel crematoria, 14 om precies te zijn.*

## Prognose

In 2003 werden er in Nederland voor het eerst meer mensen gecremeerd dan begraven. Op dit moment is het percentage begraven-cremeren circa 40-60%. De algemene verwachting is dat het percentage blijft stijgen de komende jaren en uiteindelijk zal blijven steken op 75 à 80%. Ook LOB-voorzitter Henry Keizer denkt dit. Zei hij in het ThemaTijdschrift *BEGRAVEN is zo gek nog niet* van september 2012 nog, dat hij dacht dat het aantal crematies 'niet boven de 70% zal uitkomen', in het *Nederlands Dagblad* van 24 augustus 2013 schatte Keizer dat het aandeel crematies zal groeien tot maximaal 75 procent. Datzelfde percentage noemde hij ook in een interview met het *Haarlems Dagblad* op 29 maart 2014, aan de vooravond van de dag dat het precies 100 jaar geleden was dat de eerste crematie in een crematorium plaatsvond in Nederland.

In het *Haarlems Dagblad* noemt Keizer de beschikbaarheid van crematoria, verspreid over het land, een belangrijke reden voor het toenemen van crematie. In het *Nederlands Dagblad* ziet Keizer als het belangrijkste argument voor mensen in de afweging voor een begrafenis of crematie, de gewoonte in de familie: 'Is dat cremeren – en dat is het steeds vaker – dan zullen ook de kinderen en kleinkinderen daar sneller voor kiezen. Bovendien zien veel mensen het als een voordeel dat de hele uitvaart op dezelfde locatie kan plaatsvinden, dat er geen vervoersbewegingen nodig zijn en dat een crematieplechtigheid binnen, en dus nooit in de stromende regen, plaatsvindt.' Ontkerkelijking ziet Keizer niet als de voornaamste reden. (*Haarlems Dagblad*.)

## Begraven minder populair, begraafplaatsen minder gewild bij de grote uitvaartbedrijven

"Crematoria hebben een groter verzorgingsgebied. Je bereikt meer mensen. Dan kun je processen zo efficiënt maken, dat ze eerder kostenefficiënt worden. Dat is bij cremeren gemakkelijker te organiseren dan bij begraafplaatsen," vertelde Martin Kersbergen, manager corporate communicatie bij DELA, in *De Begraafplaats* van september 2006. De titel van het artikel luidde: 'Begraafplaatsen geen begeerde koopwaar voor uitvaartgiganten'. Dat is nog steeds zo.

Als je geld wilt verdienen in de uitvaartbranche, dan kun je beter een crematorium beginnen. Harry Mens heeft dat ook begrepen, hij opent in september 2015 'het mooiste crematorium van Nederland' in de bollenstreek. Het beheer en onderhoud van een begraafplaats is veel arbeidsintensiever en daardoor duurder dan bij een crematorium. Niet voor niets dat de 'grote spelers' in de uitvaartwereld vooral crematoria bezitten. Dela heeft er 14, Yarden 20 en Monuta 7. Die paar begraafplaatsen die ze ook bezitten (Dela 2, Yarden 4 en Monuta 3) zijn in de meeste gevallen gecombineerd met een crematorium.

Het is historisch zo gegroeid dat de meeste begraafplaatsen óf in gemeentelijke handen zijn, of in bezit van een kerkgenootschap of een kleine stichting. Het onderscheid tussen crematoria en begraafplaatsen en de wijze waarop die geleid worden, is dan ook groot.

Crematoria in Nederland zijn, op een enkele na, commerciële ondernemingen: 91% van de crematoria in Nederland is eigendom van particulieren of bedrijven; 9% is gemeentelijk of kerkelijk. Daarentegen zijn 95% van alle begraafplaatsen in Nederland gemeentelijk of kerkelijk; slechts 5% is in handen van een particulier of een bedrijf, waaronder praktisch alle natuurbegraafplaatsen. Elke werknemer in het crematorium krijgt fatsoenlijk betaald volgens de 'CAO Uitvaartverzorging', begraafplaatsen vallen daar niet onder. Crematoria hoeven geen beroep te doen op de Sociale Werkvoorziening voor goedkope werkkrachten, zoals gemeentelijke begraafplaatsen soms noodgedwongen moeten doen omdat 'gewone' werknemers te duur zijn. Crematoria zijn ook niet genoodzaakt om de werkzaamheden geheel door vrijwilligers te laten uitvoeren, zoals bij veel kerkelijke begraafplaatsen het geval is.

Dela en Monuta zijn zogenaamde natura-uitvaartverzekeraars, ze keren geen geld uit bij overlijden maar regelen de uitvaart. De consument mag zelf kiezen voor een graf of een crematie. Als de prijs van een graf op het moment dat de verzekerde overlijdt veel hoger is dan op het moment dat de verzekering werd afgesloten, dan heeft de verzekeraar pech. Is het is voor

de verzekeraar dan niet veel prettiger als de verzekerde voor een crematie kiest? Zeker als de verzekeraar diverse crematoria door heel Nederland bezit. Is het dan eigenlijk niet vreemd dat uitvaartverzekeraars crematoria en begraafplaatsen mogen bezitten? Is de verleiding tot manipulatie van de klant richting een crematie dan niet erg groot? Martin Kersbergen van DELA verwerpt die gedachte als verwerpelijk. "Als naturaverzekering leveren wij de dienstverlening zelf en daarbij proberen wij de kosten zo laag mogelijk te houden. Dat kan daarom betekenen dat wij ook crematoria bezitten. Want onze verzekerden hebben er niets aan als die dienstverlening door anderen wordt verleend en deze daardoor duurder is."

Maar stel dat cremeren voor DELA de goedkoopste optie is, waarom het risico lopen dat mensen denken dat DELA verzekeren richting het cremeren duwt? Voorkom die gedachte en verkoop de crematoria of schaf meer begraafplaatsen aan. Geen van beide zal snel gebeuren, aldus Kersbergen, die overigens zegt het probleem geheel niet te zien.

Een vergelijking met zorgverzekeraars is wellicht op zijn plaats. Het huidige kabinet vindt het onwenselijk dat er nog geen verbod is voor zorgverzekeraars om een ziekenhuis te bezitten en heeft daarom een wetsvoorstel ingediend dat 'verticale integratie tussen zorgverzekeraar en zorgaanbieder' verbiedt. Aldus Tom Kummel, persvoorlichter van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Hij mailt: 'Reden dat het kabinet dit onwenselijk vindt is dat voorkomen moet worden dat er een schijn van belangenverstremming is: de consument moet erop kunnen vertrouwen dat de zorg op objectieve gronden wordt ingekocht en niet wordt ingekocht om de reden dat het ziekenhuis eigendom is van de zorgverzekeraar. De redenen om verticale integratie te verbieden voor zorgverzekeraars zijn specifiek voor de zorg. Of er soortgelijke redenen ook bij uitvaartverzekeraars spelen is mij niet bekend; het kan per verzekeringsbranche verschillend zijn.' Het wetsvoorstel is op 24 juni jongstleden door de Tweede Kamer behandeld en aangenomen. In september wordt het wetsvoorstel in de Eerste Kamer besproken.

*De Begraafplaats* heeft per mail aan SP-Kamerlid Ronald van Raak gevraagd wat hij van bovenstaande vergelijking vindt. Van Raak heeft zich de laatste jaren erg ingespannen voor de uitvaartconsument, onder andere in de discussies over (te) hoge grafrechten en piëteitsvol ruimen. Zou voor uitvaartverzekeraars niet hetzelfde moeten gelden als voor zorgverzekeraars? Dus een verbod op het bezit van crematoria en begraafplaatsen? We hebben nog niets van Van Raak vernomen, maar de Kamer heeft zomerreces. We komen hier dus op terug.

"Dat is niet hetzelfde. Wij hebben niet de ambitie om begraafplaatsen te bezitten en beheren. De twee begraafplaatsen die we nu hebben, zaten in de inboedel van het gekochte crematorium. Wij hebben ook niet de pretentie dat wij het beter kunnen dan anderen."

*Is het niet zo dat er aan crematoria meer kan worden verdiend dan aan begraafplaatsen?*

"Ik denk dat dat wel tegenvalt. Wij hebben ook dagen dat er maar 1 of 2 crematies zijn. De variabele kosten gaan dan gewoon door."

Wim van Midwoud zei begin dit jaar ook tegen Uitvaartmedia.com: "Dela stuurt jaarlijks een dergelijk persbericht rond.

En steeds met de strekking dat begraven vreselijk duur wordt in Nederland. Als je dit maar vaak genoeg herhaalt, dan gaat de onwetende Nederlander dit nog geloven ook. Negatieve publiciteit voor begraven genereert automatisch positieve publiciteit voor cremieren. Is dat wellicht hun doel?"

Kersbergen: "Van Midwoud overschat de invloed van de media. Wij zeggen

niet dat begraven vreselijk duur wordt.

Als *De Telegraaf* schrijft 'Meer crematies door dure begrafenis' dan is dat voor hun rekening. Wat de media betreft, soms sta je aan de goede kant van de streep, soms aan de verkeerde kant. Wij hebben onlangs ook zo'n ervaring gehad, met het NRC. Dan denk je: hoe halen ze het in hun hoofd? Je kunt ons aanspreken op wat wij zeggen, niet wat anderen er van maken.

Wij zijn genuanceerder dan wat sommige media ervan maken. Wat wij zouden willen, en dat roepen we al een paar jaar, is dat gemeenten onderling afspreken dat de definities en berekeningswijze van de grafkosten hetzelfde zijn, dat er met één model gewerkt wordt. Zodat je appels met appels vergelijkt, en niet zoals nu appels met peren. Eén voorbeeld. De ene begraafplaats met een aulafunctie slaat de kosten van de aula om over alle graven. De andere begraafplaats zegt: de aulagebruiker betaalt. Wij vinden dat het overal op dezelfde manier moet worden berekend en vastgelegd. Waarom zegt, adviseert of schrijft de VNG of de LOB dat niet voor?

Geef ons een model."

*Maar het is alleen de politiek die voor verplichting daarvan kan zorgen. Als de LOB iets vraagt of 'voorschrijft' kunnen begraafplaatsen dat negeren.*

"Klopt."

*En politici hebben tot nu toe niet bewezen dat ze daartoe bereid zijn. Begraafplaatsen staan niet bovenaan hun prioriteitenlijstje.*

"Klopt ook. Wij pleiten ervoor dat de gemeentelijke grafkosten worden meegenomen in de jaarlijks te verschijnen *Atlas van de lokale lasten*." De Atlas is een uitgave van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). Daarin staan de ontwikkelingen rond de lokale belastingen in Nederland, waarbij de nadruk ligt op de lasten voor huishoudens.

Kersbergen: "De onroerende-zaak belasting staat erin, hondenbelasting, toeristenbelasting, belasting op dakkapellen, noem maar op, maar de grafrechten ontbreken. Pas als die daar in staan, kan er een goede discussie gevoerd worden over hoe duur begraven is in Nederland." ■